

Investigating the effects of rural women's empowerment on the viability of rural households in the Zagros mountainous regions: A case study of Kohrang County

Sajjad Bazvand¹ | Ayatollah Bakhtiari²

1. Corresponding Author, Research Assistant Professor, Social Economic Research Department, Lorestan Natural Resources Agricultural Educational Research Center, Khorramabad Agricultural Education and Extension Research Organization, Iran. E-mail: S.bazvand@areeo.ac.ir
2. Educational Trainer, Economic, Social Research and Agricultural Extension Department, Imam Khomeini Higher Education Center (RA), Agricultural Research, Education and Extension Organization, Karaj, Iran.. E-mail: Bakhtiarifar.2233@gmail.com

Article Info	ABSTRACT
Article type: Research Article	Empowering rural women in various fields can be an effective step towards achieving sustainable rural development and increasing the livability of rural households. The aim of the present study is to investigate the effects of empowering rural women on the livability of rural households. This study is an applied study in terms of its purpose and has been conducted in a descriptive-analytical manner in terms of its implementation method. The statistical population of the study consists of the villages of Kohrang County, which, based on the general population and housing census in 2016, was equal to 41,535 people, of which 381 people were selected as a sample using the Cochran formula. In order to analyze the research findings, one-sample t-test, multivariate regression analysis, and path analysis were used. The results of the one-sample t-test showed that the status of women's empowerment was assessed as desirable with an average of 3.082 and the status of rural households' livability was assessed as desirable with an average of 3.074. The results of multivariate regression analysis showed that the social index with a beta coefficient of 0.364, the economic index with a beta coefficient of 0.309, the skill and human resource development index with a beta coefficient of 0.247, the institutionalization and organization index with a beta coefficient of 0.207, and the education and awareness index with a beta coefficient of 0.147, respectively, have an impact on the viability of rural households. Also, the results of path analysis showed that the social variable with a total effect of 0.581 had the greatest impact on the viability of rural households, and the education and awareness variable with a total effect of 0.147 had the least impact. Also, the economic variable with a total effect of 0.498, the skill and human resource development variable with a total effect of 0.412, and the institutionalization and organization variable with a total effect of 0.318 were the second to fourth most influential variables on the viability of rural households, respectively.
Article history: Received: 21 May 2025 Revised: 1 July 2025 Accepted: 4 July 2025 Published: 10 May 2026	
Keywords: Empowerment, livability, Sustainable Development, Women, Kohrang County.	

Cite this article: Bazvand, S., & Bakhtiari, A. (2026). Investigating the effects of rural women's empowerment on the viability of rural households in the Zagros mountainous regions: A case study of Kohrang County. *Journal of Geography and Planning*, 30(96), 270-288. <http://doi.org/10.22034/gp.2025.67112.3398>

Introduction

Modernization and development in developing countries have had disproportionate gains for men and women, with men being the beneficiaries and women being the victims. If a society wants to be successful in various economic, social, and cultural fields, it will definitely need women's power. A society that strives for development needs to achieve social justice, which can be achieved by improving the conditions of women in all fields. In recent decades, one of the most important strategies presented for rural development in development texts is empowerment, especially the empowerment of rural women in its various dimensions. In the current world, empowerment has become one of the main concepts of sustainable development. Meanwhile, the role of villages in the process of social, economic, political, and other dimensions of development has led to greater attention being paid to the development of rural areas. Attention to rural development is not because most people in third world countries live in villages, but because neglect of rural areas is the main cause of the problems of third world cities. On the other hand, empowering rural women is a necessity for employment development, sustainable growth and development, increasing the quality of life and survival of rural life. To achieve sustainable development in villages, it is necessary to plan and equip the resources available in villages, especially human resources. In the development process, empowerment, which brings better management in each sector, can accelerate development by increasing the capabilities and capacities of the users of that sector.

Materials and Methods

This research is an applied research in terms of purpose and has been conducted in a descriptive-analytical manner. The statistical population of the research is the villages of Kohrang County, which, based on the general population and housing census in 2016, was 41,535 people, of which 381 people were selected as a sample using the Cochran formula. In order to collect information and research data, in addition to the library method, a researcher-made questionnaire with two sections related to the empowerment of rural women and the other section related to the livability of villages was used. The validity of the questionnaire was approved by professors and experts in terms of form and content, and its reliability was obtained by Cronbach's alpha for women's empowerment as 0.81 and for livability as 0.83, which indicates the appropriate reliability of the questionnaire. The research variables for viability consist of 4 variables: economic, social, environmental and physical, and for empowerment, 4 variables: economic, social, environmental and physical. In order to analyze the research findings, one-sample t-test, multivariate regression analysis and path analysis were used.

Results

The analysis of the research findings has been examined in two descriptive and inferential sections. The results of the descriptive findings indicate that 63 percent of the respondents were men and the remaining 37 percent were women. In terms of marital status, 57 percent of the respondents were married and 43 percent were single. In terms of age, the highest frequency percentage with 24 percent belongs to the age group of 31 to 40 years, and the lowest frequency percentage belongs to the age group over 60 years with 9 percent. In terms of education, the highest frequency percentage with 21 percent belongs to the diploma education group and the lowest frequency percentage with 6 percent belongs to the primary education group. In terms of employment, the highest frequency percentage with 29 percent belongs to the farmer group, and the lowest frequency percentage with 5 percent belongs to the retirees group.

Conclusion

The results of the research findings indicate that the women of the studied villages are in a favorable position in terms of empowerment, given the environmental conditions prevailing in these villages and their lifestyle, which has led to them engaging in various activities from ancient times to the present. The results showed that women have the ability to increase their own and family's income, the ability to repay loans and facilities, the financial ability to start an economic activity, financial and economic independence and freedom, access to production resources, awareness of markets, development of small and home businesses, employment in handicrafts, employment in livestock and agricultural activities, having the motivation to start self-employment, having individual and family savings, having the motivation to save money and capital, willingness to participate in village meetings, willingness to attend organizations outside the village, willingness to take responsibility in the executive sphere, expressing opinions on family decisions, awareness of the benefits of participation in society, awareness of their abilities, awareness of laws and regulations, awareness of their social and legal rights, willingness to increase and continue their education, willingness to participate in extension classes, participation in village elections, participation in national elections, access to skilled and experienced labor, access to semi-skilled labor, holding classes and training courses related to the creation and development of various businesses, in-service training, the existence of a history of entrepreneurship in the family, and access to counseling. Kohrang should be evaluated favorably in terms of empowerment.

Keywords: Empowerment, livability, Sustainable Development, Women, Kohrang County.

بررسی اثرات توانمندسازی زنان روستایی بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی در مناطق کوهستانی زاگرس مطالعه موردی شهرستان کوهرنگ

سجاد بازوند^۱✉، آیت‌اله بختیاری^۲

۱. نویسنده مسئول، استادیار پژوهشی، بخش تحقیقات اقتصادی اجتماعی، مرکز تحقیقات آموزشی کشاورزی منابع طبیعی لرستان، سازمان تحقیقات آموزش و ترویج کشاورزی خرم آباد، ایران. رایانامه: s.bazvand@areeo.ac.ir
۲. مربی آموزشی، بخش تحقیقات اقتصادی، اجتماعی و ترویج کشاورزی، مرکز آموزش عالی امام خمینی (ره)، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، کرج، ایران. رایانامه: bakhtiarifar.2233@gmail.com

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۳۱

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۴/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۱۳

تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۲/۲۰

کلیدواژه‌ها:

توانمندسازی،

زیست‌پذیری،

توسعه پایدار،

زنان،

شهرستان کوهرنگ.

توانمندسازی زنان روستایی در عرصه‌های مختلف می‌تواند گامی موثر در جهت رسیدن به توسعه پایدار روستایی و افزایش زیست‌پذیری خانوارهای روستایی باشد. هدف پژوهش حاضر بررسی اثرات توانمندسازی زنان روستایی بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی است. این پژوهش از نظر هدف به عنوان یک پژوهش کاربردی است که از نظر شیوه اجرا به صورت توصیفی-تحلیلی انجام گردیده است. جامعه آماری تحقیق را روستاهای شهرستان کوهرنگ تشکیل داده است که بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵ برابر با ۴۱۵۳۵ نفر بوده است که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۸۱ نفر به عنوان نمونه انتخاب شد. به منظور تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق از آزمون تی تک نمونه‌ای، تحلیل رگرسیون چند متغیره و تحلیل مسیر استفاده شده است. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای نشان داد که وضعیت توانمندسازی زنان با میانگین ۳/۰۸۲ مطلوب و وضعیت زیست‌پذیری خانوارهای روستایی نیز با میانگین ۳/۰۷۴ مطلوب ارزیابی شده است. نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره نشان داد که شاخص اجتماعی با مقدار ضریب بتای ۰/۳۶۴، شاخص اقتصادی با مقدار ضریب بتای ۰/۳۰۹، شاخص مهارت و توسعه منابع انسانی با مقدار ضریب بتای ۰/۲۴۷، شاخص نهادگرایی و شکل سازی با مقدار ضریب بتای ۰/۲۰۷ و شاخص آموزش و آگاهی بخشی با ضریب بتای ۰/۱۴۷ به ترتیب بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی تاثیر گذار هستند. همچنین نتایج تحلیل مسیر نشان داد که متغیر اجتماعی با مقدار اثر کلی ۰/۵۸۱ بیشترین تاثیر را بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی داشته است و متغیر آموزش و آگاهی بخشی با مقدار اثر کلی ۰/۱۴۷ کمترین تاثیر را داشته است. همچنین متغیر اقتصادی با مقدار اثر کلی ۰/۴۹۸، متغیر مهارت و توسعه منابع انسانی با مقدار اثر کلی ۰/۴۱۲ و متغیر نهادگرایی و شکل‌سازی با مقدار اثر کلی ۰/۳۱۸ به ترتیب در رتبه‌های دوم تا چهارم اثرگذارترین متغیرها بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی هستند.

استناد: بازوند، سجاد و بختیاری، آیت‌اله (۱۴۰۵). بررسی اثرات توانمندسازی زنان روستایی بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی در مناطق کوهستانی زاگرس مطالعه موردی شهرستان کوهرنگ. *جغرافیا و برنامه‌ریزی*، ۳۰ (۹۶)، ۲۷۰-۲۸۸.

<http://doi.org/10.22034/gp.2025.67112.3398>

© نویسندگان.

ناشر: دانشگاه تبریز.

مقدمه

نوسازی و توسعه در کشورهای در حال توسعه، دستاوردهای نامتناسبی برای مردان و زنان داشته است، به طوری که مردان ذینفع و زنان قربانی آن بوده‌اند. اگر جامعه‌ای بخواهد در زمینه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی موفق باشد، قطعاً به قدرت زنان نیاز خواهد داشت (علی بیگی و تقی بیگی، ۱۴۰۲: ۹۳). جامعه‌ای که برای توسعه تلاش می‌نماید، نیازمند دستیابی به عدالت اجتماعی است که این امر با بهبود شرایط زنان در همه زمینه‌ها محقق می‌شود (نجارزاده و همکاران، ۱۴۰۳: ۱۸۴). در دهه‌های اخیر از جمله مهم‌ترین راهبردهای ارائه شده برای توسعه روستایی در متون توسعه، توانمندسازی به ویژه توانمندسازی زنان روستایی در ابعاد مختلف آن است (یاسمی و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۶۳). سازمان ملل، توانمندسازی زنان در سطح گسترده را به عنوان یکی از اهداف اصلی اعلامیه هزاره سوم معرفی کرده است (جهان‌بین و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۸). در دنیای کنونی توانمندسازی به عنوان یکی از اصلی‌ترین مفاهیم توسعه پایدار تبدیل گردیده است. در این بین نقش روستاها در روند توسعه اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و سایر ابعاد سبب گردیده که توجه بیشتری به توسعه مناطق روستایی گردد. توجه به توسعه روستایی نه به این دلیل است که بیشتر مردم کشورهای جهان سوم در روستاها ساکن هستند بلکه به این خاطر است که بی‌توجهی به مناطق روستایی عامل اصلی مشکلات شهرهای جهان سوم است (امیدوار و همکاران، ۱۴۰۳: ۱۱۸). از سوی دیگر توانمندسازی زنان روستایی یک ضرورت برای توسعه اشتغال، رشد و توسعه پایدار، افزایش کیفیت زندگی و بقای زندگی روستایی است. برای دستیابی به توسعه پایدار در روستاها باید با توانمندسازی منابع موجود در روستاها به ویژه نیروی انسانی را برنامه‌ریزی و تجهیز نمود. در فرآیند توسعه، توانمندسازی که مدیریت بهتر در هر بخش را به همراه دارد، می‌تواند با افزایش توانمندی‌ها و ظرفیت‌های استفاده‌کنندگان آن بخش، توسعه را تسریع بخشد (حجاریان و همکاران، ۱۴۰۳).

توانمندسازی زنان روستایی می‌تواند باعث افزایش ظرفیت محیط روستا در تمامی عرصه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و غیره شود و باعث افزایش زیست‌پذیری خانوارهای روستایی گردد. بنابراین زیست‌پذیری هنگامی در سکونتگاه‌های روستایی تحقق پیدا می‌کند که تغییراتی در شرایط زندگی روستاییان از لحاظ اقتصادی و اجتماعی ایجاد شود (Liu, 2023: 99). چرا که هر ناحیه‌ای که به از نظر اقتصادی و اجتماعی در سطح پایداری قرار نداشته باشد از لحاظ زیست‌پذیری در رتبه پائینی قرار خواهد گرفت (Wijijayanti et al., 2023: 5). اصطلاح زیست‌پذیری اشاره به درجه تأمین ملزومات یک جامعه بر مبنای نیازها و ظرفیت‌های افراد آن جامعه دارد که جامعه زیست‌پذیر نیازهای افراد آن جامعه را برآورده می‌کند و به خواسته‌های آنها احترام می‌گذارد (نیکسروش و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۱۰). در شرایط واقعی محیط‌های روستایی به دلایل مختلف مانند جمعیت کم، دوری از مرکز، انزوای جغرافیایی و ساختار اقتصادی عمدتاً متکی بر کشاورزی و غیره با مشکلات و مسائل عدیده و متفاوتی دست به گریبان هستند (Yurui et al, 2020: 2).

توانمندسازی زنان روستایی قادر است پایداری خانوارهای روستایی را بهبود بخشد، زیرا برطبق مطالعات فائو، بیش از ۷۵ درصد از فقرای جهان در مناطق روستایی زندگی می‌کنند و زنان روستایی از جمله مهم‌ترین گروه‌های فعال روستایی هستند که می‌توانند نقش اساسی در دستیابی به اهداف توسعه پایدار و زیست‌پذیری جامعه روستایی ایفا کنند (قزلباش و صفا، ۱۴۰۳: ۱۹۴). این در شرایطی است که ۷۰ درصد جمعیت فقیر جهان را زنان تشکیل می‌دهند و مناطق روستایی و زنان روستایی در ایران، از جمله روستاهای شهرستان کوهرنگ، از این قاعده جدا نمی‌باشند (علی بیگی و تقی بیگی، ۱۴۰۲: ۹۴). به نحوی که اکثر زنان روستایی و به ویژه درصد بیشتری از زنان سرپرست خانوار روستایی در این شهرستان با مشکلاتی مانند فقر، بیکاری، اضطراب از آینده‌ای مبهم، عدم حمایت اقتصادی و اجتماعی از سوی دولت، بیمه محدود و غیره مواجه هستند و بیش از نیمی از خانواده‌هایی که سرپرست آنها زنان هستند، به عنوان فقیرترین افراد جامعه شناخته می‌شوند. همچنین عدم مشارکت فعال زنان در تمامی سطوح تصمیم‌گیری و عدم مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی، تبعیض جنسیتی، کلیشه‌های جنسیتی، دسترسی محدود به آموزش و منابع، خشونت و آزار جنسی و محدودیت‌های قانونی از دیگر مشکلات زنان روستایی در

شهرستان کوه‌رنگ به منظور توانمندسازی آن است. بنابراین توانمندسازی زنان روستایی می‌تواند گامی موثر در برابر نابرابری‌ها، کاهش فقر، افزایش تاب‌آوری جوامع روستایی در برابر مشکلات و معضلات اقتصادی و اجتماعی، افزایش درآمد خانوارها، افزایش رفاه اجتماعی، توسعه پایدار روستایی و از همه مهم‌تر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی شود. توانمندسازی زنان نه تنها برای خود زنان بلکه برای کل جامعه ضروری است. زنانی که توانمند هستند، می‌توانند نقش فعال‌تری در توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی جامعه ایفا کنند و در نتیجه به توسعه پایدار و عادلانه‌تر کمک کنند. بنابراین با توجه به مطالب بیان شده هدف این پژوهش بررسی اثرات توانمندسازی زنان روستایی بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی در سطح شهرستان کوه‌رنگ است. این پژوهش در پی پاسخ به این سوال است که وضعیت توانمندسازی زنان روستایی در سطح شهرستان کوه‌رنگ چگونه است؟ و توانمندسازی زنان چه اثراتی بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی در این منطقه دارد؟.

پیشینه پژوهش

توانمندسازی زنان

توانمندسازی مفهومی چندمنظوره، چندبعدی و چندلایه است. توانمندسازی یک ارزش ذاتی است که ارزش ابزاری نیز دارد و در دو سطح فردی و جمعی مطرح می‌شود و می‌تواند ابعاد اقتصادی، اجتماعی یا سیاسی را در بر بگیرد. توانمندسازی زنان یکی از مفاهیم کلیدی توسعه است و علت تأکید بر توانمندسازی زنان این است که زنان بیشتر از مردان در معرض فقر و تبعیض جنسیتی هستند و چالش‌ها و محدودیت‌های فراوانی در مسیر تغییر و تحول پایگاه اقتصادی و اجتماعی آنها قرار دارد (علی بیگی و تقی یگی، ۱۴۰۲: ۹۵). توانمندسازی برای زنان این امکان را مهیا می‌سازد که هویت و قابلیت‌های اصلی خود را در تمام جنبه‌های زندگی نشان دهند. توجه به رویکردهای تقویت و توسعه قابلیت‌های زنان نه تنها به نفع خود آنهاست، بلکه به اقتصاد خانوار نیز کمک می‌کند. توانمندسازی زنان نیازمند نگاهی عمیق‌تر و رویکردی جامع‌تر است، به‌ویژه اینکه جمعیت زنان یک گروه همگن نیست و گروه‌های زیادی مانند زنان فقیر، اقلیت‌های قومی، سرپرستان خانوار و غیره در میان آنها وجود دارد (قزلباش و صفا، ۱۴۰۳: ۱۹۶). توانمندسازی به معنای مشارکت افراد در تصمیم‌گیری‌ها است که بر فعالیت آن‌ها موثر است؛ یعنی این که فضایی برای افراد فراهم شود تا بتوانند ایده‌های خوبی را بیافرینند و آن‌ها را به عمل تبدیل کنند. توانمندسازی عنصر حیاتی در دنیای مدرن است (امیدوار و همکاران، ۱۴۰۳: ۱۲۰). نظریه توانمندسازی بر اهمیت افزایش قدرت زنان متمرکز است و تلاش دارد تا قدرت را کمتر از نظر برتری فردی بر دیگری و بیشتر از نظر توانایی زنان در افزایش اتکا به نفس و قدرت درونی شناسایی نماید (نجارزاده و همکاران، ۱۴۰۳: ۱۸۴).

صرف نظر از چگونگی تعریف توانمندسازی، بسیاری از دانشمندان این مهم را مفهومی چند بعدی می‌دانند که می‌تواند در ابعاد مختلف تحقق یابد. مالهوترا^۱ (۲۰۰۳) شش بعد اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، خانوادگی، قانونی-حقوقی، سیاسی و روانی را به منزله مهم‌ترین ابعاد توانمندسازی زنان مدنظر قرار داده است و هویس^۲ و همکاران (۲۰۱۷) توانمندسازی زنان را وابسته به طیفی از عوامل می‌دانند که شامل ابعاد شخصی، رابطه‌ای و اجتماعی می‌شود. به همین ترتیب مدینا و هرارت^۳ (۲۰۲۰) توانمندسازی زنان را در قالب شش بعد سلامت، دسترسی به بازار کار، مشارکت در فعالیت‌های تولیدی و اقتصادی، برخورداری از آموزش پایه، دسترسی به منابع مالی و زندگی عمومی تعریف می‌کند (قزلباش و صفا، ۱۴۰۳: ۹۵). از دیدگاه برخی محققین، توانمندسازی زنان در ابعاد اجتماعی و فرهنگی، زنان را از فشارهایی که باعث می‌شود و آنها را از استفاده کامل از توان خود باز می‌دارد رهایی می‌بخشد، بنابراین زنان می‌توانند با رضایتمندی در فعالیت‌های اجتماعی شرکت کنند. شرکت نمایند (ظفری نسب و همکاران، ۱۴۰۰).

1. Malhotra

2. Huis

3. Medina and Herrarte

توانمندسازی زنان به معنای غلبه بر خجالت، افزایش اعتماد به نفس، شناخت استعدادهای درونی، غلبه بر مشکلات و حل آن‌ها و توانایی رسیدن به اهداف خویش است. توانمندسازی زنان به طور کلی به معنی گسترش حقوق انسانی، آزادی عمل و ارتقای توانایی‌ها است که قدرت اختیار و تصمیم‌گیری را در افراد تحت تاثیر قرار می‌دهد. گزارش بانک جهانی (۲۰۰۱)، برابری جنسیتی، فرصت‌های برابر و آزادی بیان را از مقوله‌های توانمندسازی زنان به شمار می‌آورد (فراهانی و مظفری قره بلاغ، ۱۴۰۳: ۲۴۳). توانمندسازی زنان فرایند داشتن و استفاده از منابع به شیوه‌ای رسمی برای دستیابی به دستاوردهای خاص است. تعاریف توانمندسازی بر گسترش ظرفیت‌های فردی زنان و تمرکز آزادانه بر انتخاب شخصی تأکید می‌کند. استرامکوپیست^۱ توانمندسازی را به عنوان یک مفهوم چندوجهی شامل اجزای مختلفی از جمله درک زنان از علل سرکوب آنها تا عمل جمعی به عنوان یک گروه برای تغییر اجتماعی توصیف می‌کند که بر این فرض استوار است که مشارکت در گروه‌های کوچک با یک دستورالعمل جمعی، اولین گام در جهت توانمندسازی زنان است (علی بیگی و تقی بیگی، ۱۴۰۲: ۹۵).

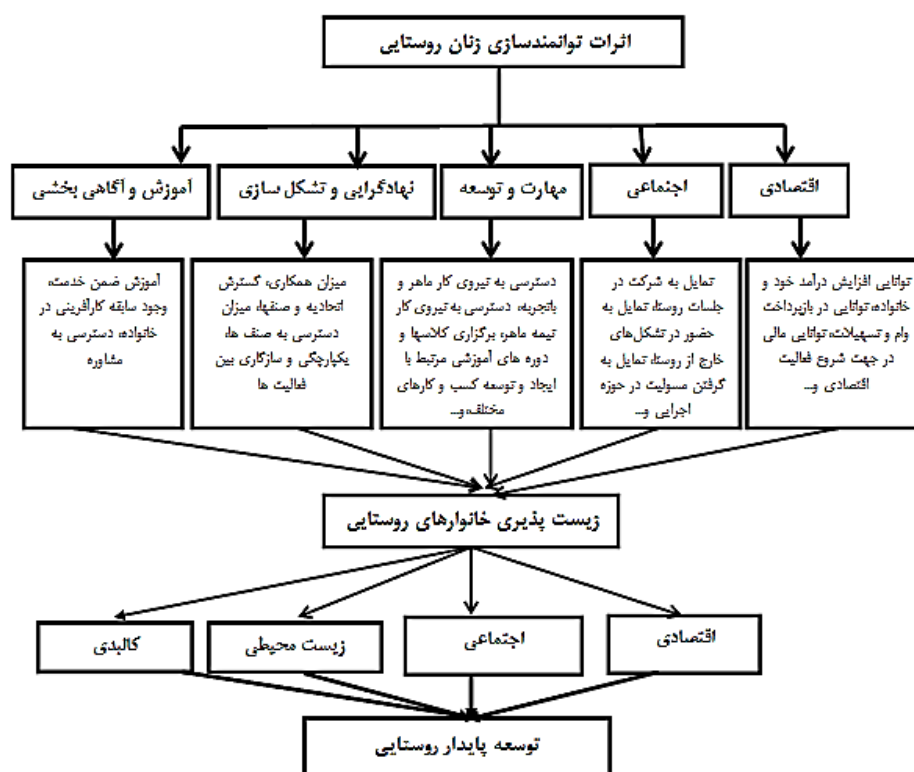
چارچوب نظری توانمندسازی زنان، مجموعه‌ای از مفاهیم و تئوری‌هاست که به بررسی و توضیح فرایند توانمندسازی زنان می‌پردازد. این چارچوب‌ها معمولاً شامل دیدگاه‌های فمینیستی، نظریه‌های توسعه، و مطالعات مربوط به مشارکت زنان در جامعه هستند. توانمندسازی زنان به معنای افزایش قدرت، کنترل و مشارکت زنان در تصمیم‌گیری‌ها و فعالیت‌های مختلف است (قزلباش و صفا، ۱۴۰۳: ۱۹۷). دیدگاه فمینیستی بر نابرابری‌های جنسیتی و تلاش برای ایجاد برابری بین زنان و مردان تأکید دارند. دیدگاه‌های فمینیستی مختلفی وجود دارد، از جمله فمینیسم لیبرال، فمینیسم مارکسیستی و فمینیسم رادیکال، که هر کدام رویکرد متفاوتی به توانمندسازی زنان دارند (Sun, 2025: 3). نظریه مشارکت بر اهمیت مشارکت زنان در تصمیم‌گیری‌ها و فعالیت‌های مختلف، از جمله سیاست، اقتصاد و جامعه، تأکید دارند. مشارکت زنان به عنوان یک حق اساسی و همچنین یک عامل مهم در توسعه پایدار تلقی می‌شود. برطبق دیدگاه توسعه به بررسی فرایند توسعه اجتماعی، اقتصادی و سیاسی می‌پردازند. در این چارچوب، توانمندسازی زنان به عنوان یکی از عوامل کلیدی توسعه پایدار در نظر گرفته می‌شود. نظریات مربوط به قدرت و کنترل به بررسی چگونگی توزیع قدرت و کنترل در جامعه و تأثیر آن بر زندگی زنان می‌پردازند. توانمندسازی زنان به معنای افزایش قدرت و کنترل زنان بر زندگی خود و جامعه است (Ballav Behera, 2024: 470).

زیست‌پذیری

واژه زیست‌پذیری، Livability از آلمانی Leben به معنای زندگی کردن، زندگی داشتن و یا ایجاد زندگی برای کسی و یا زندگی کردن در یک مکان نشأت گرفته است (Zhan et al, 2022: 34)؛ که مطرح شدن آن در دهه ۱۹۸۰ نشان از تغییر جهت برنامه‌ریزان توسعه از تمرکز بر مناطق شهری به توجه به ایده‌آل کردن فضای زندگی مناطق حومه و نواحی روستایی دارد (ملک جعفریان، ۱۴۰۰: ۴۰). زیست‌پذیری مفهومی کلی است که با بعضی از مفاهیم و اصطلاحات دیگر همچون پایداری، کیفیت زندگی، کیفیت مکان و اجتماعات سالم مرتبط است (روستایی و کوهی قولقاسم، ۱۴۰۲: ۹۴). زیست‌پذیری مفهومی کلی و چند بعدی است که با مفاهیمی مانند پایداری، کیفیت زندگی، کیفیت مکان و اجتماعات سالم، استانداردهای زندگی، رفاه و آسایش یا خوشبختی عمومی جمعیتی که در یک مکان زندگی می‌کنند، در ارتباط است. مواردی از قبیل کیفیت محیط زیست، امنیت، امکانات مانند پارکها، فضای باز، پیاده‌روها، رستوران‌ها و فروشگاه‌های محله‌ای و غیره در این چارچوب مطرح‌اند (کریمی مارزی، ۱۴۰۱: ۱۱۵). زیست‌پذیری مفهومی است که با برخی مفاهیم دیگر همچون پایداری، کیفیت زندگی و کیفیت مکان و اجتماعات سالم مرتبط است (Hornig and Wu, 2020: 34). اصطلاح زیست‌پذیری به درجه تأمین ملزومات یک جامعه بر مبنای نیازها و ظرفیت‌های افراد آن جامعه اشاره دارد که جامعه زیست‌پذیر نیازهای افراد آن جامعه را برآورده می‌کند و به خواسته‌های آن‌ها احترام می‌گذارد (رمضانی حاجی محله، ۱۴۰۱: ۳۱۶). زیست‌پذیری یکی از انواع اصلی کیفیت زندگی است و به این نکته اشاره دارد که کیفیت بیرونی می‌تواند بر کیفیت درونی زندگی مانند رضایت از زندگی تأثیر بگذارد (خاکپور و همکاران، ۱۴۰۲: ۴۸).

نظریه زیست‌پذیری نخستین بار برطبق بررسی آبراهام مازلو در سال ۱۹۴۵ در رابطه با نیازهای انسانی شکل گرفت. مازلو، هرم نیازهای بشری را معرفی نمود (کبیری و همکاران، ۱۴۰۲: ۳۱۲). وینهوون اصطلاح زیست‌پذیری را این گونه تعریف کرده است: زیست‌پذیری به درجه تامین ملزومات یک جامعه بر مبنای نیازها و ظرفیت‌های افراد آن جامعه تاکید می‌کند و احترام نمی‌گذارد (نیک‌سرشت و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۱۲). کریستوفر الکساندر به دنبال ایجاد مکان‌های زیست‌پذیر فارغ از شرایط زمانی و مکانی از طریق بهبود شرایط فیزیکی محیط است، وی معتقد بود که زیست‌پذیری یک مفهوم شخصی و روانی است. وی طرفدار جبر محیطی بود و معتقد بود که مکان‌ها دارای تاثیر مستقیم بر روی رضایت شخصی افراد هستند. نقطه شروع دیدگاه وی، نارضایتی عمیق نسبت به مکان‌ها است که در اثر الگوی توسعه مدرن موجب تهی شدن رابطه انسان‌ها با مکان‌ها از معنا و مفهوم شده‌اند (شفیعی‌ثابت و کریمی‌مارزی، ۱۴۰۲: ۲۰). رویکرد زیست‌پذیر نیازهای انسانی ارضای نیازهای اساسی و ثانویه انسان را معلول به شرایط مطلوب زیست‌پذیری در یک منطقه می‌داند که این شرایط منجر به ارتقاء کیفیت مکانی و زندگی انسانها برای سکونت پایدار خواهد شد. آبراهام مازلو، دوپال و گوف و ماکس - نیف سه نظریه‌پردازان مشهور این رویکرد معتقدند که ارضای نیازهای انسانی در گرو شرایط زیست‌پذیری مطلوب در مکان‌های محل زندگی آنها است (صابری‌منش، ۱۴۰۰: ۴۵).

توانمندسازی زنان روستایی در ابعاد مختلفی همچون اقتصادی، اجتماعی، مهارت و توسعه، نهادگرایی و تشکلی سازی و آموزش و آگاهی بخش سبب افزایش توانایی درآمد زنان و خانواده شده و توانایی مالی آن‌ها را افزایش خواهد داد. زنان توانمند تمایل بیشتری به شرکت در جلسات مختلف روستا دارند و همچنین به تشکلهای خارج از روستا نیز تمایل نشان می‌دهند. از طرفی دیگر زنان توانمند به نیروی کار ماهر و با تجربه دسترسی دارند و میزان همکاری آن‌ها با اتحادیه‌ها و صنف‌ها گسترش می‌یابد. همچنین به مشاوره در زمینه‌های مختلف دسترسی دارند. بنابراین توانمندی زنان روستایی سبب اثرات زیست محیطی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی و کالبدی شده که در نهایت علاوه بر افزایش زیست‌پذیری خانوارهای روستایی سبب توسعه پایدار روستایی نیز خواهد شد. بنابراین توانمندسازی زنان روستایی به عنوان نیمی از جمعیت جامعه روستایی نقشی اثرگذار در افزایش زیست‌پذیری روستایان ایفا می‌کند (شکل ۱).

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

در رابطه با موضوع مورد بررسی مطالعاتی به شرح زیر به صورت داخلی و خارجی انجام شده است که در ادامه آمده است:

۱. مطالعات داخلی

نیکدل و همکاران (۱۴۰۱) در مطالعه‌ای به تحلیل زیست‌پذیری اقتصادی سکونتگاه‌های روستایی شهرستان صومعه‌سرا پرداختند. نتایج بیانگر آن است که شاخص‌های ارزش زمین و مسکن، هزینه خانوار و وضعیت کشاورزی به طور مستقیم بر زیست‌پذیری سکونتگاه‌های روستایی شهرستان صومعه‌سرا موثر نبوده است و میزان اثر کل در هر سه شاخص پایین و در شاخص ارزش زمین و مسکن پایین و منفی است، اما به طور غیر مستقیم می‌تواند بر وضعیت اشتغال و درآمد روستاها تأثیرگذار و بر افزایش یا کاهش زیست‌پذیری موثر واقع گردند. شتاختن وضعیت گردشگری علی‌رغم تأثیر مستقیم بر میزان زیست‌پذیری از طریق شاخص اشتغال و درآمد نیز می‌تواند منجر به افزایش زیست‌پذیری گردد.

علینقی‌پور و همکاران (۱۴۰۱) در مطالعه‌ای به بررسی زیست‌پذیری اقتصادی سکونتگاه‌های روستایی پیرامون کلانشهر رشت پرداختند. نتایج نشان داد که تأثیر بعد اقتصادی بر زیست‌پذیری استفاده شده که نتایج حاکی از تأثیر اندک بعد اقتصادی بر زیست‌پذیری در محدوده مورد مطالعه است که البته با فراهم نمودن زمین‌های در جهت افزایش اشتغال و همچنین تمرکز بر جذب گردشگر با توجه به پتانسیل‌های موجود می‌توان امید داشت با تقویت زیست‌پذیری اقتصادی، سطح زیست‌پذیری روستاهای مورد مطالعه افزایش یابد.

ظفری‌نسب و همکاران (۱۴۰۲) در مطالعه‌ای به شناسایی و تبیین ابعاد و مولفه‌های توانمندسازی زنان روستایی استان لرستان پرداختند. نتایج نشان داد که بعدها آموزش و ترویج، خصوصیات شخصی- روان‌شناختی، اقتصادی، ساختاری و اجتماعی فرهنگی در توانمندسازی زنان روستایی استان نقش دارند.

قزلباش و صفا (۱۴۰۳) در مطالعه‌ای به واکاوی عامل‌های بازدارنده توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی در شهرستان طارم پرداختند. نتایج نشان داد که پنج عامل ضعف پشتیبانی و محدودیت‌های ساختاری، ضعف روحیه کارآفرینانه، بی‌اعتمادی و تعصبات اجتماعی نابجا، طردشدگی و رانده شدن به حاشیه و ضعف شایستگی‌های حرفه‌ای به عنوان مهم‌ترین عوامل بازدارنده توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی می‌باشند.

۲. مطالعات خارجی

وانگ و همکاران (۲۰۱۹) در مطالعه‌ای به ارزیابی عوامل تعیین‌کننده رضایت از زیست‌پذیری روستایی در مناطق شرقی کمتر توسعه‌یافته چین پرداختند. نتایج به دست آمده نشان داد که سطح رضایت پاسخ‌دهندگان از زیست‌پذیری روستایی بالاتر از حد مطلوب بوده است. همچنین نتایج نشان داد که ویژگی‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی فردی نیز دارای تأثیرات متمایزی بر سطح رضایت کلی است.

یورویی و همکاران (۲۰۲۰) در مطالعه‌ای به بررسی جهات ارزیابی زیست‌پذیری روستاها در چین پرداختند. نتایج نشان داد که باید توجه بیشتری به ساخت سیستم نظارت جامع برای ارزیابی زیست‌پذیری روستایی و تعیین ارزش آستانه برای هر شاخص ارزیابی، شناسایی و هماهنگی نیازهای زیست‌پذیری گروه‌های مختلف مانند سالمندان زنان و مهاجران مبذول گردد.

هاک و همکاران (۲۰۲۰) توانمندسازی زنان در بنگلادش را مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که شش مؤلفه چهارچوب قانونی، دسترسی به خدمات ملی، آموزش کارآفرینی، دسترسی به تسهیلات، نقش انجمن‌های تجاری زنان و مشارکت خانواده و همسر را بر توسعه کارآفرینی زنان موردبررسی قرار دادند. بر اساس نتایج، آموزش کارآفرینی، انجمن‌های حمایتی مختلف و همکاری خانواده و همسر بر توانمندی کارآفرینی زنان مؤثر است.

بیسواس و نسرين بانو (۲۰۲۳) در مطالعه‌ای به بررسی توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی و شهری در هند: یک تحلیل تطبیقی پرداختند. نتیجه این مطالعه نشان می‌دهد که زنان روستایی در تمام ابعاد انتخاب‌شده بیشتر در نیروی کار مشارکت دارند.

تجزیه و تحلیل کلی ثابت می‌کند زنان روستایی در مقایسه با همتایان شهری خود از نظر اقتصادی توانمندتر هستند.

بالاوپهرا و همکاران (۲۰۲۴) در مطالعه‌ای به بررسی نقش زنان در بازاریابی روستایی: توانمندسازی و محرک‌های اقتصادی پرداختند. نتایج نشان داد که تحقیقات و ابتکارات آینده باید بر افزایش دسترسی زنان به منابع، ترویج سیاست‌های پاسخگو به جنسیت و تقویت همکاری بین ذینفعان برای بهره‌برداری از پتانسیل کامل زنان در بازاریابی روستایی تمرکز کنند. این مطالعه پتانسیل تحول‌آفرین زنان در بازاریابی روستایی را برای تقویت توسعه اقتصادی و توانمندسازی اجتماعی برجسته می‌کند. با شناخت و پرداختن به چالش‌های پیش روی زنان، سیاست‌گذاران، متخصصان و ذینفعان می‌توانند برابری جنسیتی و توسعه فراگیر را ارتقا دهند و از این طریق به معیشت پایدار روستایی و جوامع تاب‌آور کمک کنند.

سان (۲۰۲۵) در مطالعه‌ای به بررسی حاشیه‌نشینی به نام توانمندسازی: بررسی دیدگاه‌های زنان روستایی در مورد توانمندسازی زنان در فرهنگ مصرفی چین پرداخته است. نتایج نشان داد که به دلیل نابرابری‌های ساختاری در سطوح جهانی و محلی، رواج «توانمندسازی زنان» به طور نامحسوسی تمایزات بدنی و طبقه‌بندی اجتماعی را در میان گروه‌های مختلف زنان از طریق بازارهای مصرفی و رسانه‌های دیجیتال تشدید می‌کند و این امر نشان‌دهنده‌ی به حاشیه راندن زنان روستایی طبقه کارگر در چین است.

بررسی مطالعات انجام شده بیانگر این است که اگرچه در رابطه با توانمندسازی زنان روستایی و همچنین زیست‌پذیری مطالعات گوناگونی به صورت مجزا انجام شده است اما تاکنون مطالعه‌ای به بررسی اثرات توانمندسازی زنان روستایی بر زیست-پذیری خانوارهای روستایی انجام نشده است و وجه تمایز این مطالعه با سایر مطالعات پیشین در همین است.

روش پژوهش

نوع روش تحقیق در این پژوهش از نظر هدف کاربردی، از نظر ماهیت داده‌ها کمی، از نظر رویکرد تحقیق توصیفی و از نظر ابزار جز تحقیقات پیمایشی است که از نظر شیوه اجرا به صورت توصیفی-تحلیلی انجام گردیده است. جامعه آماری تحقیق را روستاهای شهرستان کوهرنگ تشکیل داده است که از میان دهستان‌های این شهرستان تعداد ۱۹ روستا به صورت تصادفی انتخاب شده است. روش نمونه‌گیری به صورت طبقه‌ای است بدین صورت که هر دهستان به نسبت درصد جمعیت آن تعداد نمونه آن نیز انتخاب شده است. بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن جمعیت روستاهای شهرستان کوهرنگ در سال ۱۳۹۵ برابر با ۳۵۱۸۳ نفر بوده است که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۸۱ نفر به عنوان نمونه انتخاب شد (جدول ۱).

جدول ۱. جمعیت و تعداد پرسشنامه‌های اختصاص یافته به هر دهستان

دهستان	جمعیت	روستای نمونه	درصد پرسشنامه	تعداد پرسشنامه
بازفت بالا	۴۱۴۴	۳	۱۲	۴۶
بازفت پایین	۹۰۷۹	۳	۲۶	۹۹
شوراب تنگزی	۵۴۳۱	۳	۱۵/۴	۵۹
دشت زرین	۷۸۱۰	۳	۲۲	۸۴
میان کوه موگونی	۳۹۹۲	۳	۱۱/۳	۴۳
دوآب	۳۳۵۳	۲	۹/۳	۳۵
شهریاری	۱۳۷۴	۲	۴	۱۵
کل	۳۵۱۸۳	۱۹	۱۰۰	۳۸۱

منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵ و محاسبات نگارنده، ۱۴۰۴

به منظور گردآوری اطلاعات و داده‌های تحقیق علاوه بر روش کتابخانه‌ای از یک پرسشنامه محقق ساخته با دو بخش مربوط به توانمندسازی زنان روستایی و بخش دیگر مربوط زیست‌پذیری روستاها استفاده شده است که روایی پرسشنامه توسط اساتید و

مختصان از نظر صوری و محتوایی مورد تایید قرار گرفت و پایایی آن نیز به وسیله آلفای کرونباخ برای توانمندسازی زنان به مقدار ۰/۸۱ و برای زیست‌پذیری ۰/۸۳ به دست آمد که نشان دهنده پایایی مناسب پرسشنامه است. متغیرهای تحقیق برای زیست‌پذیری از ۴ متغیر اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی و برای توانمندسازی از ۴ متغیر اقتصادی، اجتماعی، زیست-محیطی و کالبدی تشکیل شده است (جدول ۲). به منظور تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق از آزمون تی‌تک نمونه‌ای، تحلیل رگرسیون چند متغیره و تحلیل مسیر استفاده شده است.

جدول ۲. مولفه‌ها، شاخص و گویه‌های تحقیق

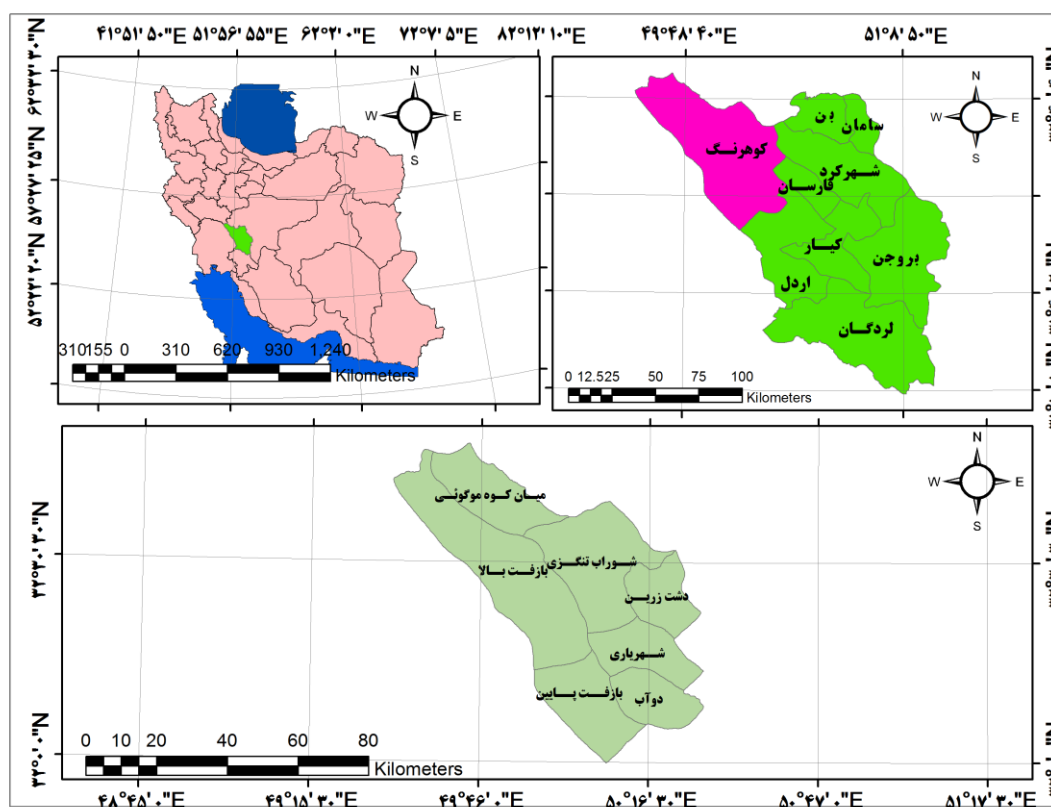
مولفه	شاخص	گویه‌ها
توانمندسازی زنان	اقتصادی	توانایی افزایش درآمد خود و خانواده، توانایی در بازپرداخت وام و تسهیلات، توانایی مالی در جهت شروع فعالیت اقتصادی، استقلال و آزادی مالی و اقتصادی، دسترسی به منابع تولیدی، دسترسی به بازارهای متعدد، آگاهی از بازارها، توسعه کسب و کارهای کوچک و خانگی، اشتغال در صنایع دستی، اشتغال در فعالیت‌های دامداری و کشاورزی، داشتن انگیزه جهت راه اندازی خود اشتغالی، داشتن پس انداز فردی و خانوادگی، داشتن انگیزه برای پس انداز پول و سرمایه
	اجتماعی	تمایل به شرکت در جلسات روستا، تمایل به حضور در تشکلهای خارج از روستا، تمایل به گرفتن مسئولیت در حوزه اجرایی، اظهار و نظر در تصمیمات خانواده، میزان آگاهی از مزیت مشارکت در جامعه، میزان آگاهی از توانایی‌ها، میزان آگاهی از قوانین مقررات، میزان آگاهی از حقوق اجتماعی و قانونی خود، تمایل به افزایش و ادامه تحصیل، تمایل به شرکت در کلاس‌های ترویجی، میزان مشارکت در انتخابات روستا، میزان مشارکت در انتخابات ملی،
	مهارت و توسعه منابع انسانی	دسترس به نیروی کار ماهر و باتجربه، دسترسی به نیروی کار نیمه ماهر، برگزاری کلاس‌ها و دوره‌های آموزشی مرتبط با ایجاد و توسعه کسب و کارهای مختلف،
	نهادگرایی و تشکلی سازی	میزان همکاری، گسترش اتحادیه و صنفها، میزان دسترسی به صنفها، یکپارچگی و سازگاری بین فعالیت‌ها
	آموزش و آگاهی بخشی	آموزش ضمن خدمت، وجود سابقه کارآفرینی در خانواده، دسترسی به مشاوره
زیست‌پذیری	زیست محیطی	بهره مندی از هوای پاک و سالم در روستا، بهره مندی از محیط آرام و ساکت بدون آلودگی صوتی در روستا، پیشگیری از آلودگی منابع آب در روستا، پیشگیری از آلودگی و تخریب اراضی کشاورزی و خاک در روستا، جمع-آوری مناسب آبهای سطحی، پسابها و فاضلاب، کیفیت جمع‌آوری بهداشتی پسماند و زباله در روستا
	اجتماعی	دسترس به امکانات و خدمات آموزشی در سطوح مختلف، دسترسی به امکانات و خدمات آموزشی فنی و حرفه ای، دسترسی به امکانات و خدمات آموزش عالی، دسترسی به مراکز آموزشی روستاها و شهرهای مجاور در سطوح مختلف، کیفیت مناسب امکانات و خدمات آموزشی در سطوح مختلف، دسترسی مناسب به امکانات و خدمات فرهنگی - مذهبی در روستا، دسترسی مناسب به امکانات و خدمات ورزشی، -تفریحی، دسترسی مناسب به امکانات و خدمات بهداشتی -درمانی، دسترسی مناسب به امکانات و خدمات حمل و نقل در روستا، دسترسی به امکانات و خدمات اطلاعاتی و ارتباطی، دسترسی به امکانات و خدمات آتش نشانی، دسترسی به آب آشامیدنی سالم و بهداشتی، بهره مندی روستاییان از امنیت و سلامت غذایی کافی، دسترسی به مراکز خرید برای تامین کالاهای مصرفی خانوار در روستا، امنیت مناسب در محیط روستا و اطراف آن، احساس تعلق به روستا و تمایل به ماندگاری و ادامه زندگی در روستا، احساس رضایت کلی از شرایط زندگی در روستا و امید به بهبود آن، تعامل و ارتباط مناسب مردم روستا با یکدیگر، تعامل و ارتباط مناسب مردم روستا با مدیران محلی، مشارکت مردم روستا در امور مربوط به روستا، مشارکت و تعامل موثر زنان روستا در امور روستا وجود شبکه‌های اجتماعی مستحکم در سطح روستا
	کالبدی	بهره مندی از خدمات زیر ساختی پایه (آب و فاضلاب، برق، گاز) در روستا، بهره مندی روستاییان از مسکن روستایی با مساحت کافی (زیر بنا و حیاط و تعداد اتاق کافی)، بهره مندی روستاییان از مسکن مناسب (به لحاظ وجود سرویس بهداشتی و حمام، سیستم تهویه، گرمایش و سرمایش، دفع فاضلاب، روشنایی مناسب)، طراحی مناسب فضاهای عمومی روستا طبق اصول فنی-مهندسی و متناسب با کالبد روستایی منطقه، بهره‌مندی از راههای روستایی مناسب (برای ارتباط با روستاهای مجاور و شهر)، بهره مندی از معابر و میادین مناسب در سطح روستا

بهره‌مندی اکثریت افراد فعال از شغل مناسب (با جایگاه اجتماعی و درآمد مناسب)، امکان اشتغال مناسب (با جایگاه اجتماعی و درآمد مناسب) برای زنان در سطح روستا، وجود فرصت‌های شغلی متنوع در روستا، بهره‌مندی روستاییان از درآمد کافی و استطاعت برای تامین هزینه‌های معمول زندگی، بهره‌مندی روستاییان از پس‌انداز و ذخایر سپرده کافی، تامین مناسب نیازهای روزمره مردم توسط فروشگاه‌های خواروبار واقع در سطح روستا، تامین و ارائه کالاهای مورد نیاز روستاییان از طریق تعاونی روستایی، سرمایه‌گذاری دولت در اقدامات توسعه‌ای روستا (توسعه زیرساخت‌های پایه، اشتغالزایی و غیره، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در اقدامات توسعه‌ای روستا (برای مثال زیرساخت‌های اشتغال مانند توسعه صنایع کارگاهی کوچک و متوسط)	اقتصادی	
--	---------	--

منبع: غلامی و همکاران، ۱۴۰۳؛ حجاریان و همکاران، ۱۴۰۳؛ تاراسی و همکاران، ۱۳۹۹؛ یاسمی و همکاران، ۱۴۰۲؛ منظم اسماعیل پور، ۱۴۰۰؛ بوزرجمهری و جوانی، ۱۴۰۳؛ کبیری و همکاران، ۱۴۰۱؛ صابری‌منش، ۱۴۰۰؛

معرفی منطقه مورد مطالعه

شهرستان کوه‌رنگ (به لری: کورنگ) پهناورترین شهرستان استان چهارمحال و بختیاری که در محدوده رشته‌کوه‌های زاگرس قرار گرفته و از نظر طول و عرض جغرافیایی در عرض شمالی ۳۲ درجه و ۲۵ دقیقه و ۵۰ ثانیه و طول شرقی ۵۰ درجه و ۷ دقیقه و ۳۴ ثانیه از خط استوا واقع شده است. این شهرستان از شمال به استان‌های اصفهان و لرستان، از سمت غرب به استان خوزستان، از شرق به شهرستان‌های فارس و شهرکرد و از جنوب به شهرستان اردل متصل است (شکل ۱). شهرستان کوه‌رنگ در سال ۱۳۸۰ از شهرستان فارس جدا و به عنوان یک شهرستان مستقل معرفی شد. براساس آخرین تقسیمات سیاسی، شهرستان کوه‌رنگ دارای ۳ شهر و ۳ بخش و ۷ دهستان است. این شهرستان دارای سه بخش مرکزی، دو آب صمصامی و بازفت است که از دهستان‌های شوراب تنگ گزی، دشت زرین، میانکوه موگویی، شهریار، صمصامی، بازفت بالا و بازفت پایین تشکیل یافته است. این شهرستان براساس آخرین سرشماری نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵ تعداد ۴۱۵۳۵ نفر برابر با ۱۰۸۵۹ خانوار جمعیت داشته است (سالنامه آماری استان چهارمحال و بختیاری، ۱۴۰۰).

شکل ۲. موقعیت سیاسی شهرستان کوه‌رنگ در استان چهارمحال و بختیاری و کشور

نتایج

تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق در دو بخش توصیفی و استنباطی مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج یافته‌های توصیفی بیانگر این است که ۶۳ درصد از پاسخگویان را مردها و ۳۷ درصد باقیمانده را زنان تشکیل داده‌اند. از نظر وضعیت تاهل ۵۷ درصد از پاسخگویان متاهل و ۴۳ درصد نیز مجرد بوده‌اند. از نظر وضعیت سنی بیش‌ترین درصد فراوانی با ۲۴ درصد به گروه سنی ۳۱ تا ۴۰ سال اختصاص دارد و کم‌ترین درصد فراوانی نیز به گروه سنی بالای ۶۰ سال با ۹ درصد تعلق دارد. از نظر تحصیلات بیش‌ترین درصد فراوانی با ۲۱ درصد به گروه تحصیلی دیپلم و کم‌ترین درصد فراوانی با ۶ درصد به گروه تحصیلی ابتدایی اختصاص دارد. از نظر اشتغال نیز بیش‌ترین درصد فراوانی با ۲۹ درصد مربوط به گروه کشاورز است و کم‌ترین درصد فراوانی با ۵ درصد به گروه بازنشسته‌ها اختصاص یافته است.

۱. بررسی وضعیت توانمندسازی زنان روستایی

از آزمون تی-تک‌نمونه‌ای به منظور بررسی وضعیت شاخص‌های توانمندسازی در روستاهای شهرستان کوهرنگ استفاده شده است. نتایج آزمون بیانگر این است که سطح معناداری به دست آمده از سطح معناداری ۰/۰۵ کم‌تر است بنابراین نتایج به دست آمده به جامعه آماری قابل تعمیم است. نتایج نشان داد که از میان ۵ شاخص مورد بررسی میانگین به دست آمده برای ۴ شاخص بزرگتر از میانگین مطلوب است و میانگین ۱ شاخص نیز از میانگین مطلوب کم‌تر است. شاخص اجتماعی با میانگین ۳/۱۹۷ بیش‌ترین میانگین را در میان شاخص‌های مورد بررسی به خود اختصاص داده است و به عبارت دیگر توانمندسازی اجتماعی زنان در روستاهای مورد مطالعه مطلوب ارزیابی شده است. شاخص نهادگرایی نیز با میانگین ۲/۸۵۳ کم‌ترین میانگین را به خود اختصاص داده است و به عبارت دیگر توانمندی زنان در شاخص نهادگرایی نامطلوب است. همچنین شاخص مهارت و توسعه منابع انسانی با میانگین ۳/۱۱۶ در وضعیت مطلوب، شاخص اقتصادی با میانگین ۳/۱۴۶ در وضعیت مطلوب و شاخص آموزش و آگاهی بخشی با میانگین ۳/۰۹۶ در وضعیت مطلوب قرار دارند. در مجموع توانمندسازی زنان روستایی با میانگین ۳/۰۸۲ با توجه به سطح معناداری به دست آمده و حد بالا و حد پایین که هر دو مثبت هستند مطلوب ارزیابی شده است و به عبارت دیگر زنان روستاهای مورد مطالعه در شاخص‌های اجتماعی، مهارت و توسعه منابع انسانی، اقتصادی و آموزش و آگاهی بخش تا اندازه‌ای توانمند شده‌اند (جدول ۳).

جدول ۳. بررسی وضعیت توانمندسازی زنان در روستاهای شهرستان کوهرنگ با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای

مطلوبیت عدد مورد آزمون=۳					
شاخص	مقدار آماره (t)	میانگین عددی	سطح معنی‌داری	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد
					حد پایین حد بالا
اجتماعی	۹/۹۰۹	۳/۱۹۷	۰/۰۰۰	۰/۱۹۷	۰/۲۷۶ ۰/۱۱۲
مهارت و توسعه منابع انسانی	۸/۶۶۷	۳/۱۱۶	۰/۰۰۰	۰/۱۱۶	۰/۲۱۰ ۰/۰۵۴
اقتصادی	۸/۷۰۲	۳/۱۴۶	۰/۰۰۰	۰/۱۴۶	۰/۲۲۱ ۰/۰۷۸
نهادگرایی و تشکلی سازی	-۳/۸۸۲	۲/۸۵۳	۰/۰۰۰	-۰/۱۴۷	-۰/۰۷۶ -۰/۲۲۸
آموزش و آگاهی بخشی	۷/۳۳۲	۳/۰۹۶	۰/۰۰۰	۰/۰۹۶	۰/۱۶۷ ۰/۰۴۷
جمع (توانمندسازی زنان)	۶/۳۴۵	۳/۰۸۲	۰/۰۰۰	۰/۰۸۲	۰/۱۳۷ ۰/۰۳۶

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

۲. بررسی وضعیت شاخص‌های زیست‌پذیری

از آزمون تی تک نمونه‌ای به منظور بررسی وضعیت شاخص‌های زیست‌پذیری در روستاهای شهرستان کوهرنگ استفاده شده است. همان‌طور که قابل مشاهده است سطح معناداری به دست آمده برابر با ۰/۰۰۰ است که از سطح معناداری ۰/۰۵ کوچک‌تر است و این به معنای این است که نتایج آزمون قابل تعمیم به جامعه آماری است. نتایج به دست آمده نشان داده است که از میان

۴ شاخص زیست‌پذیری که مورد ارزیابی قرار گرفته است میانگین به دست آمده برای ۳ شاخص بالاتر از میانگین مطلوب (۳) و میانگین ۱ شاخص نیز کم‌تر از میانگین مطلوب ارزیابی شده است. نتایج نشان داد که شاخص زیست‌محیطی با میانگین ۳/۱۸۷ بیش‌ترین میانگین را به خود اختصاص داده است و با توجه به سطح معناداری به دست آمده و حد بالا و حد پایین که هر دو مثبت هستند در وضعیت مطلوب قرار دارد و به عبارت دیگر شاخص زیست‌محیطی زیست‌پذیری در روستاهای مورد مطالعه شهرستان کوه‌رنگ از همه شاخص‌ها شرایط مناسب‌تری دارد. شاخص اقتصادی نیز با میانگین ۲/۸۴۷ کم‌ترین میانگین را به دست آورده است و با توجه به سطح معناداری به دست آمده و حد بالا و حد پایین که هر دو منفی هستند در میان همه شاخص‌ها در وضعیت نامطلوبی قرار دارد. همچنین شاخص اجتماعی با میانگین ۳/۱۵۶ و شاخص کالبدی با میانگین ۳/۰۸۸ هر دو در وضعیت مطلوب قرار دارند. در مجموع وضعیت زیست‌پذیری در روستاهای شهرستان کوه‌رنگ با میانگین ۳/۰۷۴ با توجه به سطح معناداری به دست آمده و با توجه به حد بالا و حد پایین که هر دو مثبت هستند مطلوب ارزیابی شده است (جدول ۴).

جدول ۴. بررسی وضعیت شاخص‌های زیست‌پذیری در روستاهای شهرستان کوه‌رنگ با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای

مطلوبیت عدد مورد آزمون = ۳						
شاخص	مقدار آماره (t)	میانگین عددی	سطح معنی داری	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد حد بالا حد پایین	
اقتصادی	-۴/۴۴۷	۲/۸۴۷	۰/۰۰۰	-۰/۱۵۳	-۰/۰۶۷ -۰/۲۲۳	
کالبدی	۹/۱۸۷	۳/۰۸۸	۰/۰۰۰	۰/۰۸۸	۰/۱۵۹ ۰/۰۵۳	
اجتماعی	۱۱/۲۲۶	۳/۱۵۶	۰/۰۰۳	۰/۱۱۶	۰/۲۴۳ ۰/۰۸۷	
زیست‌محیطی	۱۲/۸۷۸	۳/۱۸۷	۰/۰۰۰	۰/۱۸۷	۰/۲۷۶ ۰/۱۱۲	
جمع (زیست‌پذیری)	۸/۸۸۹	۳/۰۷۴	۰/۰۰۰	۰/۰۶۴	۰/۱۵۰ ۰/۰۳۳	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

۳. بررسی اثرات توانمندسازی زنان بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی

از تحلیل رگرسیون چندمتغیره به منظور بررسی اثرات توانمندسازی زنان بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی در روستاهای شهرستان کوه‌رنگ استفاده شده است. برطبق نتایج مشاهده می‌شود که ضریب همبستگی چندگانه برابر با ۰/۷۵۵ است که نشان دهنده همبستگی بین متغیر مستقل و متغیر وابسته است. ضریب تعیین نیز برابر با ۰/۷۳۲ است که بیان کننده تبیین واریانس و تغییرات متغیر وابسته بوسیله متغیر مستقل است. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده همان‌طور که مشاهده می‌گردد برابر ۰/۷۱۴ است که بیان کننده این است که متغیرهای مستقل ۷۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کنند و مابقی تغییرات که برابر با ۲۹ درصد است و به مجذور خطا معروف است متأثر از متغیرهای خارج از مدل است (جدول ۵).

جدول ۵. تحلیل واریانس اثرات توانمندسازی زنان بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی

خطای معیار	ضریب تعیین تصحیح شده	ضرب تعیین	ضریب همبستگی چندگانه
۰/۰۶۹	۰/۷۱۴	۰/۷۳۲	۰/۷۵۵

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

مجموع تغییرات متغیر وابسته به دو صورت رگرسیون و باقیمانده در زیر نشان داده شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌گردد مقدار مجزورات رگرسیون از مقدار باقیمانده بسیار بالاتر است که با توجه به مقدار زیاد F که در سطح خطای ۰/۰۱ معنادار است بنابراین می‌توان گفت که مدل در توضیح متغیرهای وابسته از قدرت تبیین بالایی برخوردار است (جدول ۶).

جدول ۶. تحلیل واریانس مبتنی بر وجود رابطه خطی اثرات توانمندسازی زنان بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی

مولفه	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آمار F	سطح معنادار
اثر رگرسیون	۱۷/۱۱۵	۵	۶/۵۴۵	۱۴۴/۱۱۸	۰/۰۰۰
باقیمانده	۳/۵۵۷	۳۷۵	۰/۰۰۰		
جمع	۲۰/۶۷۲	۳۸۰			

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

برطبق نتایج سطح معناداری برای همه متغیرها از سطح ۰/۰۱ کمتر است که این بدین معناست که می‌توان نتایج آزمون را به جامعه آماری تعمیم داد. مقدار ضریب بتای بدست آمده بیانگر این است که میزان تاثیر گذاری متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته تا چه اندازه است که هرچه اندازه ضریب بتا بیشتر باشد تاثیرگذاری متغیر مستقل بر بر متغیر وابسته بیشتر است. با این تفاسیر نتایج نشان داده است که شاخص اجتماعی با مقدار ضریب بتای ۰/۳۶۴، شاخص اقتصادی با مقدار ضریب بتای ۰/۳۰۹، شاخص مهارت و توسعه منابع انسانی با مقدار ضریب بتای ۰/۲۴۷، شاخص نهادگرایی و تشکل سازی با مقدار ضریب بتای ۰/۲۰۷ و شاخص آموزش و آگاهی بخشی با ضریب بتای ۰/۱۴۷ به ترتیب بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی تاثیر گذار هستند. بنابراین با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان چنین گفت که هرچه میزان توانمندسازی زنان روستایی افزایش یابد وضعیت-زیست‌پذیری خانوارهای روستایی نیز بهبود پیدا می‌کند (جدول ۷).

جدول ۷. ضریب رگرسیون توانمندسازی زنان بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی

متغیرها	ضریب استاندارد	ضریب غیر استاندارد		T	سطح معناداری
		B	خطای استاندارد		
مقدار ثابت	-	۰/۰۴۷	۰/۳۰۸	۳/۱۹۱	۰/۰۶۶
اجتماعی	۰/۳۶۴	۰/۰۱۰	۰/۳۱۱	۹/۶۶۷	۰/۰۰۰
مهارت و توسعه منابع انسانی	۰/۲۴۷	۰/۰۱۷	۰/۲۰۲	۷/۷۱۰	۰/۰۰۰
اقتصادی	۰/۳۰۹	۰/۰۱۳	۰/۲۴۸	۸/۹۲۶	۰/۰۰۰
نهادگرایی و تشکل سازی	۰/۲۰۷	۰/۰۱۹	۰/۱۶۳	۷/۳۰۴	۰/۰۰۰
آموزش و آگاهی بخشی	۰/۱۴۷	۰/۰۲۲	۰/۱۰۳	۶/۳۴۳	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

۴. تحلیل مسیر اثرات مستقیم و غیرمستقیم توانمندسازی زنان بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی

جهت بررسی اثرات مستقیم و غیر مستقیم اثرات توانمندسازی زنان بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی در روستاهای شهرستان کوهرنگ از آزمون تحلیل مسیر استفاده گردیده است.

تحلیل مسیر یک تکنیک آماری است که برای بررسی روابط علی بین متغیرها در یک مدل نظری استفاده می‌شود. این روش به عنوان تعمیمی از تحلیل رگرسیون چندگانه در نظر گرفته می‌شود و امکان بررسی اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای مستقل بر متغیرهای وابسته را فراهم می‌کند. تحلیل مسیر علاوه بر اثرات مستقیم، اثرات غیرمستقیم متغیرها را نیز بررسی می‌کند. همچنین، در تحلیل مسیر یک متغیر می‌تواند هم به عنوان متغیر مستقل و هم به عنوان متغیر وابسته عمل کند. تحلیل مسیر بیان می‌کند که کدام مسیر مهمتر و یا معنادارتر است. ضرایب مسیر براساس ضریب استاندارد شده رگرسیون محاسبه می‌شود. یک متغیر به صورت تابعی از دیگر متغیرها فرض می‌شود و مدل رگرسیونی آن ترسیم می‌شود. برای بدست آوردن برآوردهای ضرائب اصلی مسیر کافی است هر متغیر وابسته (درونزا) به متغیرهایی که مستقیماً تحت تأثیر آن است بازگشت داده شود. به بیان دیگر برای برآوردهای هر یک از مسیرهای مشخص شده، ضرائب استاندارد شده رگرسیون (یا ضرائب مسیر) محاسبه می‌شود. این ضرائب از طریق برقراری معادله‌های ساختاری یعنی معادله‌هایی که ساختار روابط مفروض در یک مدل را مشخص می‌سازد به دست می‌آیند.

جهت انجام تحلیل مسیر ابتدا بین متغیر وابسته (زیست‌پذیری) و متغیر مستقل (توانمندسازی زنان) رگرسیون گرفته شد و در بقیه مراحل هریک از بعدها که بیشترین ضریب بتا را داشته‌اند به عنوان متغیر وابسته و سایر بعد ها متغیر مستقل فرض شدند. نتایج تحلیل مسیر نشان دهنده این است که همه متغیرهای مستقل به طور مستقیم بر روی زیست‌پذیری خانوارهای روستایی

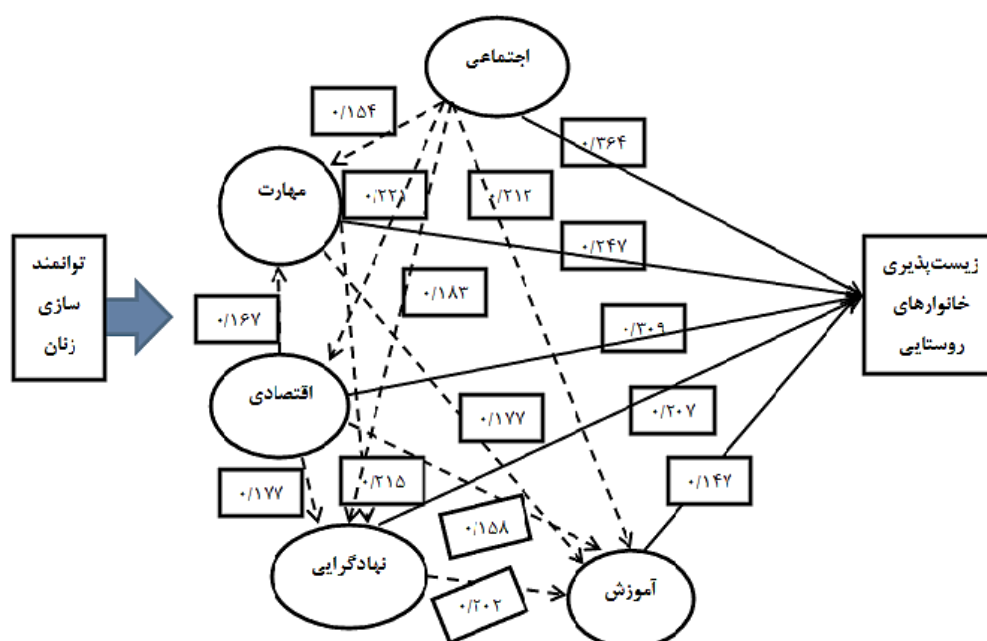
تاثیر گذار هستند. همچنین به جز متغیر آموزش و آگاهی بخشی همه متغیرها به طور غیر مستقیم نیز بر روی جامعه میزبان تاثیرگذار می‌باشند. نتایج نشان داد که متغیر اجتماعی با مقدار اثر کلی ۰/۵۸۱ بیشترین تاثیر را بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی داشته است و متغیر آموزش و آگاهی بخشی با مقدار اثر کلی ۰/۱۴۷ کم‌ترین تاثیر را داشته است. همچنین متغیر اقتصادی با مقدار اثر کلی ۰/۴۹۸، متغیر مهارت و توسعه منابع انسانی با مقدار اثر کلی ۰/۴۱۲ و متغیر نهادگرایی و تشکل‌سازی با مقدار اثر کلی ۰/۳۱۸ به ترتیب در رتبه‌های دوم تا چهارم اثرگذارترین متغیرها بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی هستند (جدول ۸).

جدول ۸. سنجش میزان اثرات مستقیم و غیر مستقیم توانمندسازی زنان بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی در شهرستان کوه‌رنگ

متغیر	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثر کلی	اولویت بندی
اجتماعی	۰/۳۶۴	۰/۲۱۷	۰/۵۸۱	۱
مهارت و توسعه منابع انسانی	۰/۲۴۷	۰/۱۶۵	۰/۴۱۲	۳
اقتصادی	۰/۳۰۹	۰/۱۸۹	۰/۴۹۸	۲
نهادگرایی و تشکل‌سازی	۰/۲۰۷	۰/۱۱۲	۰/۳۱۸	۴
آموزش و آگاهی بخشی	۰/۱۴۷	-	۰/۱۴۷	۵

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

- اثر مستقیم: بیانگر یک اثر مستقیم متغیر X بر روی متغیر Y است.
 - اثر غیر مستقیم: یک اثر غیرمستقیم متغیر X بر روی Y از طریق یک متغیر پیش‌بینی‌کننده دیگر. رابطه بین X و Y وقتی غیر مستقیم است که X علت Z است و Z نیز به نوبه خود در Y اثر دارد.
- در ادامه اثرات مستقیم و غیر مستقیم توانمندسازی زنان بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی در شهرستان کوه‌رنگ آورده شده است (شکل ۲).

شکل ۲. تحلیل مسیر اثرات مستقیم و غیرمستقیم توانمندسازی زنان بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی در شهرستان کوه‌رنگ

بحث و نتیجه‌گیری

زنان به عنوان نیمی از جمعیت تشکیل‌دهنده روستاها، از زمان‌های بسیار دور نقش بسیار زیادی در فعالیتهای مختلف از جمله کشاورزی و دامداری داشته و دوش به دوش مردان به فعالیت می‌پرداخته‌اند. امروزه با گسترش علم و فناوری و ارتباطات و پیشرفت‌های جوامع بشری زنان نیز همراه با مردان به محیط‌های علمی و دانشگاهی راه یافته‌اند و به مسئولیتهای مختلف اجتماعی دسترسی پیدا کرده‌اند. ظرفیتهای بسیار زیادی که زنان در عرصه‌های مختلف از خود نشان داده‌اند بیانگر توانایی بالای آنهاست. توانمندسازی زنان این امکان را به برنامه‌ریزان، متخصصان و تصمیم‌گیرندگان امور روستاها می‌دهد که از همه ظرفیتهای روستاها در جهت توسعه پایدار و زیست‌پذیری خانوارهای روستایی استفاده شود. بر همین اساس پژوهش حاضر با هدف بررسی اثرات توانمندسازی زنان بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی در شهرستان کوهرنگ انجام شده است.

نتایج یافته‌های پژوهش بیانگر این است که زنان روستاهای مورد مطالعه با توجه به شرایط محیطی حاکم بر این روستاها و با توجه به شیوه زندگی آنها که از قدیم تا اکنون به فعالیتهای مختلف می‌پردازند موجب شده تا زنان از نظر توانمندسازی در وضعیت مطلوب باشند. نتایج بررسی وضعیت زیست‌پذیری خانوارهای روستایی در شهرستان کوهرنگ نشان داد که از نظر شاخص‌های کالبدی، اجتماعی و زیست‌محیطی در وضعیت مطلوب و مناسب قرار دارند و تنها از نظر شاخص اقتصادی در وضعیت نامطلوب می‌باشند.

نتایج پژوهش نشان داد که توانمندسازی زنان روستایی بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی تاثیرگذار است و هرچه میزان توانمندسازی زنان افزایش یابد به همان اندازه نیز زیست‌پذیری خانوارهای روستایی بهبود پیدا می‌کند. در بین متغیرهای توانمندسازی متغیر اجتماعی بیش‌ترین و متغیر آموزش و آگاهی بخشی کم‌ترین تاثیر را بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی در شهرستان کوهرنگ داشته است.

نتایج یافته‌های پژوهش نشان داد که وضعیت زیست‌پذیری خانوارهای روستایی در حد مطلوب است که با یافته‌های وانگ و همکاران (۲۰۱۹) که میزان رضایت از زیست‌پذیری روستایی در مناطق شرقی کمتر توسعه‌یافته چین را بالاتر از حد مطلوب بیان کرده‌اند مطابقت و همخوانی دارد. بررسی مطالعات انجام شده بیانگر این است که اگرچه در رابطه با توانمندسازی زنان روستایی و همچنین زیست‌پذیری مطالعات گوناگونی به صورت مجزا انجام شده است اما تاکنون مطالعه‌ای به بررسی اثرات توانمندسازی زنان روستایی بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی انجام نشده است و وجه تمایز این مطالعه با سایر مطالعات پیشین در همین است.

نتایج به دست آمده از تحقیق بیانگر این است که توانمندسازی زنان روستایی منجر به توسعه پایدار، کاهش فقر، بهبود سلامت خانواده، و ارتقاء سطح آموزش و آگاهی می‌شود. این امر همچنین باعث افزایش مشارکت زنان در تصمیم‌گیری‌های محلی و ملی و در نتیجه بهبود کلی شرایط زندگی در جوامع روستایی خواهد شد. توانمندسازی زنان روستایی با افزایش مشارکت آنها در فعالیتهای اقتصادی، منجر به افزایش درآمد خانوارها و رشد اقتصادی در سطح محلی و ملی می‌شود. این امر از طریق آموزش مهارت‌های شغلی، ارائه تسهیلات مالی، و ایجاد فرصت‌های کارآفرینی محقق می‌گردد. با افزایش درآمد و بهبود وضعیت اقتصادی زنان، فقر در مناطق روستایی کاهش می‌یابد. این امر به ویژه برای زنان سرپرست خانوار که در معرض آسیب بیشتری قرار دارند، اهمیت دارد. توانمندسازی زنان به طور مستقیم بر سلامت خود و خانواده‌شان تأثیر می‌گذارد. با افزایش آگاهی از بهداشت، تغذیه و مراقبت‌های اولیه، کیفیت زندگی زنان و کودکان بهبود می‌یابد. زنان توانمندتر به طور فعال‌تری در آموزش خود و فرزندان‌شان شرکت می‌کنند. این امر به افزایش سطح سواد و آگاهی در جامعه روستایی منجر می‌شود و نسل‌های آینده را برای مشارکت بیشتر در توسعه آماده می‌کند. توانمندسازی زنان باعث افزایش اعتماد به نفس و جسارت آنها برای مشارکت در تصمیم‌گیری‌های محلی و ملی می‌شود. این امر منجر به ایجاد جوامعی عادلانه‌تر و پاسخگوتر خواهد شد.

با در نظر گرفتن توانمندی‌های زنان در برنامه‌های توسعه، می‌توان به توسعه پایدارتری دست یافت. زنان به عنوان نیمی از

جمعیت، نقش حیاتی در حفاظت از منابع طبیعی، مدیریت محیط زیست و ترویج شیوه‌های زندگی پایدار ایفا می‌کنند. توانمندسازی زنان می‌تواند به تدریج نگرش‌های منفی نسبت به نقش زنان در جامعه را تغییر دهد و به ایجاد جامعه‌ای برابرتر و عادلانه‌تر کمک کند. در نهایت این که توانمندسازی زنان روستایی یک سرمایه‌گذاری بلندمدت در توسعه پایدار، کاهش فقر، بهبود کیفیت زندگی و ارتقای جوامع روستایی و از همه مهم‌تر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی است. بنابراین زمانی سطح زیست‌پذیری خانوارهای روستایی افزایش پیدا می‌کند که از همه ظرفیت‌های موجود در روستاها استفاده گردد و از نیروی انسانی موجود در جهت توانمندسازی به خصوص توانمندسازی زنان روستایی حداکثر استفاده لازم را برده و موانع و مشکلات موجود بر سر راه توانمندسازی زنان را از بین برده و سرمایه‌گذاری‌های لازم اعم از دولتی و خصوصی در این راستا انجام پذیرد و همچنین تبعیضات جنسیتی موجود و نگاه مرد سالارانه به خانواده و جامعه روستایی در جهت برابری حقوق زن و مرد و ارج نهادن به فعالیت‌های زنان از میان برود.

منابع

- امیدوار، نیلوفر؛ ایلانلو، مریم و استعلاجی، علیرضا (۱۴۰۳). اکوتوریسم و توانمندسازی زنان روستایی در استان گیلان، فضای گردشگری، ۱۱۳(۵۱)، ۱۱۷-۱۳۵.
- بوزرجمهری، خدیجه و جوانی، خدیجه (۱۴۰۱). نقش سازمان‌های مردم نهاد در توانمندسازی زنان روستایی (مورد مطالعه: روستاهای شهرستان رشتخوار، استان خراسان رضوی)، پژوهش‌های جغرافیایی/انسانی، ۵۴(۲)، ۷۳۵-۷۵۱.
- تاراسی، زهرا؛ کریم‌زاده، حسین و آقاییاری، محسن (۱۳۹۹). بررسی ارتباط ظرفیت‌سازی و توانمندسازی زنان روستایی مطالعه موردی: شهرستان زنجان، جغرافیا و توسعه، ۵۸، ۲۰۳-۲۲۴.
- جهان‌بین، رضا؛ بابائی اقدم، فریدون؛ روستایی، شهریور و اصغری زمانی، اکبر (۱۴۰۰). تحلیل و سنجش رابطه کلیشه‌های جنسیتی و توانمندسازی زنان در نواحی فقیرنشین شهری مطالعه موردی سکونتگاه‌های غیررسمی شهر ایلام، جغرافیا و برنامه‌ریزی، ۲۵(۷۷)، ۴۷-۵۹.
- حجاریان، احمد؛ قنبری، یوسف و موحدی، سعید (۱۴۰۳). تبیین اثرات توانمندسازی محلی روستاییان بر پلتفرم‌های گردشگری خلاق مطالعه موردی: مناطق روستایی شهرستان شاهرود، جغرافیا و توسعه، ۷۶، ۱۹۹-۲۲۰.
- خاکپور، براتعلی؛ بلوری، زهره و داوری، رقیه (۱۴۰۲). تحلیل عوامل موثر بر میزان زیست‌پذیری محله‌های متراکم شهر بر اساس نقشه شناختی فازی مطالعه موردی شهر آمل، جغرافیا و برنامه‌ریزی، ۲۷(۸۴)، ۴۵-۵۵.
- روستایی، شهریور و کوهی قولقاسم، فریبا (۱۴۰۲). شناسایی نیروهای کلیدی موثر بر زیست‌پذیری شهری کودکان با رویکرد آینده‌نگاری مطالعه موردی منطقه ۳ تبریز، جغرافیا و برنامه‌ریزی، ۲۷(۸۵)، ۹۳-۱۰۰.
- رمضانی حاجی محله، عارفه (۱۴۰۱). تأثیر زیست‌پذیری سکونتگاه‌های روستایی بر کارآفرینی پایدار در بخش کشاورزی (مطالعه موردی: بخش جوادآباد، شهرستان ورامین)، مطالعات محیط انسان ساخت، ۱(۲)، ۲۷۶-۳۳۸.
- شفیعی‌ثابت، ناصر و کریمی مارزی، فاطمه (۱۴۰۲). نقش مشارکت اجتماعی روستاییان در زیست‌پذیری محیط روستایی (مورد مطالعه: بخش مرکزی شهرستان جیرفت)، پژوهش‌های جغرافیایی/اقتصادی، ۱۱، ۱۸-۳۵.
- صابری‌منش، محمد (۱۴۰۰). تحلیل فضایی زیست‌پذیری اقتصادی سکونتگاه‌های روستایی استان کهگیلویه و بویراحمد، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز، دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی، رشته برنامه‌ریزی و توسعه منطقه‌ای، شیراز.
- ظفری نسب، مریم، گلزاری، زینب، نوریان، محمد و رضوی، سیدحسن (۱۴۰۰). فراترکیب عوامل موثر بر توانمندسازی زنان روستایی، روستا و توسعه، ۲۴(۹۶)، ۴۷-۶۹.

- ظفری نسب، مریم، گلزاری، زینب، نوریان، محمد، و رضوی، سیدحسن (۱۴۰۲). شناسایی و تبیین ابعاد و مولفه‌های توانمندسازی زنان روستایی استان لرستان با استفاده از پژوهش‌های روش‌های آمیخته، *روستا و توسعه*، ۲۶، (۱۰۲)، ۲۲۷-۲۵۴.
- علی بیگی، امیرحسین و تقی بیگی، معصومه (۱۴۰۲). برنامه‌ریزی راهبردی توانمندسازی زنان روستایی استان کرمانشاه از طریق کارآفرینی کاربرد تکنیک متاسوات، *پژوهش‌های روستایی*، ۱۴(۱)، ۹۰-۱۱۵.
- علینقی پور، مریم؛ پوررمضا، عیسی و مولایی هشتجین، نصراله. (۱۴۰۱). زیست‌پذیری اقتصادی سکونتگاه‌های روستایی پیرامون کلانشهر رشت، *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۱۱(۱)، ۶۷-۸۶.
- غلامی، محمد؛ سجاسی قیداری، حمدالله و عتابستانی، علی اکبر (۱۴۰۳). تحلیل رابطه زیست‌پذیری مساکن روستایی با کیفیت زندگی روستاییان مطالعه موردی دهستان زیرکوه در شهرستان زیرکوه، *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۱۹(۱)، ۷۹-۹۱.
- فراهانی، حسین و مظفری قره‌بلاغ، صدیقه (۱۴۰۳). ارزیابی آثار فناوری اطلاعات و ارتباطات در توانمندسازی زنان روستایی مطالعه موردی بخش کاغذکنان استان آذربایجان شرقی، *روستا و توسعه*، ۲۷(۱۰۶)، ۲۳۷-۲۵۸.
- قزلباش، آذر و صفا، لیلا (۱۴۰۳). واکاوی عامل‌های بازدارنده توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی مطالعه موردی شهرستان طارم، *علوم ترویج و آموزش کشاورزی/ایران*، ۱، ۱۹۳-۲۱۱.
- کبیری، افشار؛ ولایی، محمد و جهانگیرزاده، جواد (۱۴۰۱). بررسی زیست‌پذیری اجتماعی سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان چهاربرج)، *پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر*، ۱۲(۲۲)، ۳۱۳-۳۴۱.
- کریمی مارزی، فاطمه (۱۴۰۱). جایگاه سرمایه اجتماعی در زیست‌پذیری پایدار سکونتگاه‌های روستایی (مورد مطالعه: روستاهای بخش مرکزی، شهرستان جیرفت)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده علوم زمین، گروه جغرافیای انسانی، رشته برنامه‌ریزی روستایی، تهران.
- ملک جعفریان، مریم (۱۴۰۰). نقش سرمایه اجتماعی در زیست‌پذیری سکونتگاه‌های روستایی (مورد مطالعه: بخش امیرآباد، شهرستان دامغان)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده علوم زمین، گروه جغرافیای انسانی، رشته برنامه‌ریزی روستایی، تهران.
- نجارزاده، محمد؛ افرادی، مائده و جلالی‌نیا، میترا (۱۴۰۳). تاثیر اکوتوریسم بر توانمندسازی زنان روستایی منطقه الموت غربی، *پژوهش‌های روستایی*، ۱۵(۳)، ۱۸۳-۲۰۱.
- نیکدل، نسرین؛ شهرامی اردجانی، رفعت؛ حسنی مهر، صدیقه و اصغری، حسین (۱۴۰۱). تحلیل زیست‌پذیری اقتصادی سکونتگاه‌های روستایی شهرستان صومعه‌سرا، *مهندسی جغرافیایی سرزمین*، ۶(۲)، ۲۶۱-۲۷۶.
- نیک‌سرشت، مهدی؛ فراهانی، حسین؛ محمدی یگانه، بهروز و رستمی، شاه بخشی (۱۴۰۲). تبیین عوامل موثر بر زیست‌پذیری سکونتگاه‌های روستایی مطالعه موردی: سکونتگاه‌های روستایی شهرستان ایلام، *آمایش جغرافیایی فضا*، ۱۳(۲)، ۱۰۹-۱۳۲.
- یاسمی، محسن، بهادری جهرمی، ثمینه، خیری، حسن، و دلشاد، عبدالحمید (۱۴۰۲). شناسایی مؤلفه‌های توانمندسازی زنان شاغل سرپرست خانوار در حوزه جغرافیایی استان ایلام با رویکرد منطقه‌ای، *جغرافیا*، ۱۳ (۵۲)، ۱۶۹-۱۸۳.
- Alibeigi, A., and Taghibeigi, M. (2023). Strategic planning for empowering rural women in Kermanshah province through entrepreneurship using the MetaSwat technique, *Rural Research*, 14(1), 90-115. [in Persian].
- Alinaghypour, M., Pourramaza, I., and Molaei Hashtjin, N. (2022). Economic viability of rural settlements around Rasht metropolis, *Spatial Economics and Rural Development*, 11(1), 67-86. [in Persian].

- Ballav Behera, H., Ghosh, P., Koley WBES, J., Chakraborty, S., Das, N., and Mistri, S. (2024). The role of women in rural marketing: Empowerment and economic drivers, *Asian Journal of Management and Commerce*, 5(1), 468-474.
- Biswas, B., and Banu, N. (2023). Economic empowerment of rural and urban women in India: A comparative analysis, *Spatial Information Research*, 31, 73-59.
- Bozrajmehri, Kh., and Javani, Kh. (2024). The role of non-governmental organizations in the empowerment of rural women (case study: villages of Rashtkhar County, Khorasan Razavi Province), *Human Geography Research*, 54(2), 735-751 [in Persian].
- Farahani, H., and Mozaffari Ghareh-Bolagh, S. (2024). Evaluation of the effects of information and communication technology on the empowerment of rural women, a case study of the paper mill sector of East Azerbaijan province, *Village and Development*, 27(106), 237-258 [in Persian].
- Gholami, M., Sejasi Qeidari, H., and Atabistani, A. A. (2024). Analysis of the relationship between the livability of rural housing and the quality of life of villagers, a case study of Zirkuh village in Zirkuh city, *Human Settlement Planning Studies*, 19(1), 79-91 [in Persian].
- Hajjarian, A., Ghanbari, Y., and Movahedi, S. (2024). Explaining the effects of local empowerment of villagers on creative tourism platforms, a case study: rural areas of Shahrood County, *Geography and Development*, 76, 199-220 [in Persian].
- Hoque, M. SH., Bhattacharjee, H., & Islam, N. (2020). Women Empowerment through Entrepreneurship development in Bangladesh: Amultivariate Analysis. *International Journal of Management (IJM)*. 11(10): 392-379.
- Horng, Shwu-Min, & Wu, Chih-Lun. (2020). How behaviors on social network sites and online social capital influence social commerce intentions. *Information & Management*, 57(2), 103176.
- Jahanbin, R., Babaei Aghdam, F., Rousati, Sh., and Asghari Zamani, A. (2021). Analysis and measurement of the relationship between gender stereotypes and women's empowerment in urban poor areas, a case study of informal settlements in Ilam City, *Geography and Planning*, 25(77), 47-59 [in Persian].
- Kabiri, A., Velaei, M., and Jahangirzadeh, J. (2022). Investigating the social viability of rural settlements (case study: villages in Chaharbarj County), *Contemporary Sociological Research*, 12(22), 313-341 [in Persian].
- Karimi Marzi, F. (2023). *The role of social capital in the sustainable viability of rural settlements (case study: villages in the central district, Jiroft County)*, Master's thesis, Shahid Beheshti University, Faculty of Earth Sciences, Department of Human Geography, Rural Planning, Tehran . [in Persian].
- Khakpour, B., Beluri, Z., and Davari, R. (2023). Analysis of factors affecting the livability of dense urban neighborhoods based on fuzzy cognitive map, case study of Amol city, *Geography and Planning*, 27(84), 45-55 [in Persian].
- Liu, M, Z, (2023) .Urban Livability and Tourism Development in China: Analysis of Sustainable Development By Means Of Spatial Panel Data. *Habitat International* ,Vol. 68 ,PP 99-107.
- Malek Jafarian, M. (2023). *The role of social capital in the viability of rural settlements (case study: Amirabad District, Damghan County)*, Master's thesis, Shahid Beheshti University, Faculty of Earth Sciences, Department of Human Geography, Rural Planning, Tehran [in Persian].
- Najarzadeh, M., Ehri, M., and Jalali-Nia, M. (2024). The impact of ecotourism on the empowerment of rural women in the western Alamut region, *Rural Studies*, 15(3), 183-201 [in Persian].

- Nikdel, N., Shahmari-Ardjani, R., Hassanimehr, S., and Asghari, H. (2022). Analysis of the economic viability of rural settlements in Soumeh-Sara County, *Geographical Engineering of the Land*, 6(2), 261-276. [in Persian].
- Nikseresht, M., Farahani, H., Mohammadi-Yeganeh, B., and Rostami, Sh. (2023). Explanation of factors affecting the viability of rural settlements: a case study: rural settlements in Ilam County, *Geographical Spatial Planning*, 13(2), 109-132. [in Persian].
- Omidvar, N., Ilanlou, M., and Estelaji, A. (2024). Ecotourism and empowerment of rural women in Gilan Province, *Tourism Space*, 13(51), 117-135. [in Persian].
- Qezelbash, A., and Safa, L. (2024). Analysis of the inhibiting factors of the economic empowerment of rural women, a case study of Tarom city, *Iranian Agricultural Extension and Education Sciences*, 1, 193-211. [in Persian].
- Ramezani Haji Mahalle, A. (2022). The effect of livability of rural settlements on sustainable entrepreneurship in the agricultural sector (case study: Javadabad district, Varamin city), *Studies on the Built Environment*, 1(2), 276-338. [in Persian].
- Roustai, Sh., and Kouhi Qolghasem, F. (2023). Identifying key forces affecting children's urban livability with a future-oriented approach, case study of Tabriz region 3, *Geography and Planning*, 27(85), 93-100. [in Persian].
- Saberi-Manesh, M. (2021). *Spatial analysis of economic livability of rural settlements in Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad provinces*, Master's thesis, Shiraz University, Faculty of Economics, Management and Social Sciences, Department of Regional Planning and Development, Shiraz. [in Persian].
- Shafie-Sabet, N., and Karimi Marzi, F. (2023). The role of social participation of villagers in the livability of the rural environment (case study: central part of Jiroft city), *Economic Geography Research*, 11, 18 -35. [in Persian].
- Sun, Q. (2025). Marginalisation in the name of empowerment :unpacking rural women's standpoints on female empowerment in Chinese consumer culture, *Gender, Place & Culture*, 14, 1-21. DOI: 10.1080/0966369X.2024.239212
- Tarasi, Z., Karimzadeh, H., and Aghayari, M. (2020). Investigating the relationship between capacity building and empowerment of rural women, a case study: Zanjan County, *Geography and Development*, 58, 203-224. [in Persian].
- Wang, Y., Zhu, Y., & Yu, M. (2019). Evaluation and determinants of satisfaction with rural livability in China's less-developed eastern areas: A case study of Xianju County in Zhejiang Province. *Ecological Indicators*, 104, 711–722.
- Yasemi, M., Bahadori-Jahromi, S., Khairy, H., and Delshad, Ab. (2023). Identifying the components of empowerment of working women heads of households in the geographical area of Ilam province with a regional approach, *Geography*, 13 (52), 169-183. [in Persian].
- Yurui, L., Luyin, Q., Qianyi, W., & Karacsonyi, D. (2020). Towards the Evaluation of Rural Livability in China: Theoretical Framework and Empirical Case Study. *Journal Habitat International*, 105, 1-12.
- Yurui, L., Luyin, Q., Qianyi, W., & Karácsanyi, D. (2020). Towards the evaluation of rural livability in China: Theoretical framework and empirical case study. *Habitat International*, 105, 102241.
- Zafari-Nasab, M., Golzari, Z., Noorian, M., and Razavi, S. H. (2021). Meta-synthesis of factors affecting the empowerment of rural women, *Village and Development*, 24, (96), 47-69. [in Persian].

- Zafari-Nasab, M., Golzari, Z., Noorian, M., and Razavi, S. H. (2023). Identifying and explaining the dimensions and components of rural women empowerment in Lorestan province using mixed methods research, *Village and Development*, 26, (102), 227-254. [in Persian].
- Zhang, X. (2022). Linking People's Mobility and Place Livability: Implications for Rural Communities. *Economic Development Quarterly*, 36(3), 149-159.